

VETERIS TESTAMENTI CUM NOVO PARALLELISMUS

IN HIS QUÆ AD MESSIAM PERTINENT.

Predicta in veteri Testamento. — Completa in novo.

CAPUT PRIMUM.

JESUS DE SEMINE ABRAHAM.

Gen. c. 12, v. 1, 3: *Dixit Dominus ad Abraham... In te benedicetur universa cognatione terræ.*

Gen. c. 18, v. 17, 18: *Dixitque Dominus: Num celare poterat Abraham que gesturus es, cum futurus sit in gentem magnam ne robustissimam, et benedicendæ sint in illo omnes nationes terræ?*

Gen. c. 22, v. 15, 18: *Vocavit autem Angelus Domini Abraham secundo de caelo, dicens... Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.*

Math. c. 1, v. 1: *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham.*

Luc. c. 3, v. 23, 34: *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, qui fuit Heli, ... qui fuit Isaac, qui fuit Abraham.*

Gal. c. 3, v. 16: *Abraham dicitur sunt promissiones et semini ejus. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis; sed quasi in uno et semini tuo, qui est Christus.*

CAPUT II.

JESUS DE SEMINE ISAAC.

Gen. c. 26, v. 2, 4: *Apparuitque et (Isaaco) Dominus, et ait... Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.*

Math. c. 1, v. 1, 2: *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob.*

Luc. c. 3, v. 23, 34: *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, ... qui fuit Jacob, qui fuit Isaac.*

CAPUT III.

JESUS DE SEMINE JACOB.

Gen. c. 28, v. 12, 14: *Viditque (Jacob) ... Dominum in visum scalæ, dicentem sibi: Benedicentur in te et in semine tuo cuncta tribus terræ.*

Num. c. 24, v. 15, 17: *Dixit Balaam filius Beor ... Orietur stella ex Jacob, et consurgat virga de Israel: et percussit duces Moab, vastabitque omnes filios Seth.*

Math. c. 1, v. 1, 2: *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham. Abraham genuit Isaac. Isaac autem genuit Jacob. Jacob autem genuit Judam et fratres ejus.*

Luc. c. 3, v. 23, 34: *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph, ... qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham.*

Nobile hoc Balaam predictum nobis eripere con-

tendunt Judæi recentiores, ac in primis R. Lipma in Libro Nitzachon, qui et totum *צאֵךְ יִשְׂרָאֵל* exponendum censet. Unde cum juxta hanc interpretationem nec duces Moab interfecerit Jesus, nec vastaverit filios Seth, nec Idumæam possederit, nec Israelis opes ac robur à Jesu temporibus creverit, perperam hæc in Jesum conferri arbitrat. Grotius, qui peræque Prophetarum de Christo oracula eruditè quidem et acutè interpretationibus, at non iudem veris labefactavit, Judæos illos novitios ferè assecutur, atque hæc ad Davidem fecit, quod et antea fecisse Julaium impetorem notat Cyrillus. (Libr. 8, contr. Julian., 2 Reg. 8, 2.) A Davide autem attritus esse Moabitas et Idumæos traditum est in libro secundo Samuelis, et ipsi Davidis Psalmi indicant. Mysticè tamen ad Messiam hoc Balaam predictum Grotius referri posse concedit. Nos hæc negamus sumi posse *צאֵךְ יִשְׂרָאֵל*, sed tantum *צאֵךְ מְרִיבָה וְרִמְמוֹת אֶרֶץ מִדְבָּר* interpretanda esse affirmamus, eoque sensu Christum Jesum notari. Nam quid hæc sibi volunt, si sumantur *צאֵךְ יִשְׂרָאֵל*, Orietur stella ex Jacob? quid ista, Et consurgat virga de Israel? atque hæc, Vastabit omnes filios Seth? an universum genus humanum vastavit David? Grotium appello: an id facturus est Messias ille à Judæis expectatus? Lipmanum, gregalesque ipsius interrogo. Nam quod Sethum nescio quem Moabitarum regem comminiscitur Grotius, vel imaginariam quosdam urbem Mohabitudem R. Nathan, alique Rabbini absurdissimas interpretationes excogitant, nonne fuit satis apertis oculis lucem intueri, quam micare in tenebris? Hæc igitur, quæ merè metaphorica sunt, quæ eundem sit in reliqua predictionis expositione manifestè demonstrant. Stellam dicimus Jesu Christi symbolum esse, quem solis tidem, et lucis, et ignis symboli significari ostendemus infra in Parallelismo. Virga quoque appellatur, *וַיִּשְׂבֵּן* hoc est, sceptrum; et region dignitatem se potestatem signat, quam Jesu quoque convenire reddidit *ἡ ἀρχὴ*: in quo præclarum Christi notationem animadverto. Nam cum R. Abraham Seha in Fasciculo myrrhæ observaverit *וַיִּשְׂבֵּן* per cabalisticam artem Dei nomen continere, *וַיִּשְׂבֵּן* Interpretes Septuaginta exposuerunt *ἡ ἀρχὴ*, ut intelligeremus divinitatem pariter et humanitatem Messie eodem comitate significari. Principes Moab, quæ gens fuit idolotum cultu impense dedita, et hoc nomine in Libris sacris sæpe perstricta, simulacrorum cultores exprimiunt, quorum superstitionem Christus Jesus

emendavit et repressit, ut probavit quoque noster Parallelismus. Filios Seth intellige mortales omnes: à Setho enim ortus est Noe, humani generis reparator. Optimè itaque vertit hanc clausulam Onkelos: *Et dominabitur omnium filiorum hominum*; quod in Christum quam aptè quadret abundè discitur ex Parallelismo. Unum hic proferam Isaiæ testimonium, undè alteri huic Balaam lux et robur accedit (Isa. c. 11, v. 1, 4, 10): *Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet... et percussit terram virga oris sui.* Ergo veteres Judæorum magistri Messiam hic à Balaamo fuisse prædictum bonâ fide fatentur, atque hoc oraculum præ cæteris admiratione dignum arbitrantur. Sic intellexit et interpretatus est Onkelos; sic Jonathan ben Uziel; sic et impius ille Bar-Cokela, qui cum Messiam se ferret, temporibus Adriani, id nominis ex hoc Balaam vaticinio adscivit, ac si *Filium stellæ* diceret, et in se oraculum hoc exitum habere jactavit: quod et R. Akiba, ab eo ita deceptum, ut apud ipsum armergi munus obiverit, dicere consuevit legitur in Midrasch Threnorum, et in libro Taanit Thalmudis Hierosolymitani, et apud Maimonidem in Jad Chazacah. (Jad Chaz., libr. de Reg., cap. 2.) Hic verò suam prædictioni hujus interpretationem ita temperat in *Sententiis*, ut partim ad Davidem, primum nempe Messiam, partim ad secundum, verumque Messiam spectare velit; atque hæc quidem ad Davidem: *Videbo eum, sed non modo. Orietur stella ex Jacob. Percussit duces Moab. Et erit Idumæa possessio ejus*; ista verò ad Messiam: *Intuebor illum, sed non propè. Consurgat virga de Israel. Vastabitque omnes filios Seth. Hereditas Seir cedet inimicis suis. Messias autem convenire ista: Vastabitque omnes filios Seth; probat ex his Zacharie, c. 9, v. 10: *Et potestas ejus à mari usque ad mare*: quod ut hic totius orbis, ita illic omnium hominum significetur imperium. Eandem opinionem persectus est R. Joseph Albo in libro Fundamentorum, quam et à magistris suis accepisse se ait.*

CAPUT IV.

JESUS DE SEMINE JUDÆ.

Gen. c. 49, v. 10: *Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium.*

Math. c. 1, v. 5, 16: *Judas autem genuit Phares et Zaram de Thamar... Jacob autem genuit Joseph, virum Mariæ, de qua natus est Jesus, qui vocatur Christus.*

Luc. c. 3, v. 23, 34: *Et ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur, filius Joseph... qui fuit Phares, qui fuit Juda.*

Hebr. c. 7, v. 14: *Manifestum est enim quòd ex Juda ortus sit Dominus noster.*

Apoc. c. 5, v. 5: *Et unus de Senioribus dixit mihi: Ne flevitis, ecce vici Leo de tribu Juda, radix David.*

4° Ex omnibus, que in Scripturâ sacrâ venturi Christi prænotia existant, oraculis, ut splendidi imprimis ac illustre, ita controversiis etiam et disputationibus vexatissimum illud est, quod Judæ filio moriens Jacob edidit, cum cæteris quoque filiis futuros s. s. II.

rerum exitus panderet: *Juda, inquit, te lavabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum; adorabunt te filii patris tui. Catus leonis Juda, ad prædæ, fili mi, ascendi: respiciens accubasti ut leo, et quasi læna; quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Juda, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est; et ipse erit expectatio gentium. Ligens ad vineam pullum suum, et ad vitem, ô fili mi, zisnam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine vece pallium suum. Pulchriores oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores. Venturi Messie predictionem his inesse constans est et perpetua christianorum omnium opinio. Idem quoque prisorum Judæorum arbitrium fuit. Verùm inter utrosque id discriminis interest, quòd nondum exitum habuisse vaticinationem hic existimant; illi in Christo Jesu fuisse completam certissimè credunt. At recentiores Judæi nova doctrinæ suæ jam labascentis ac convictæ colligentes præsidia, et christianorum argumenta declinare conantes, aliò clarissimi oraculi deflexerunt sententiam, illamque Messie predictionem his contineri præfractè negarunt. Nos hic illorum, veteriorumque Judæorum, et si quorum par insanitas est, vanitatem oppugnavimus.*

2° Quod ut ordine fiat, præcipue primum et magis probabiles exponende sunt nostrorum interpretum sententia, quibus Judæorum excussis, nostram deinde subjiciemus; ac Judæos demùm veritati officinæ prætereundæ studentes refulemus. Cum multo sint à christianis excogitata vaticiniorum hujus interpretationes, thm quoque occurrunt, vel plurimum roboratæ consensus, vel similiores veri. Prima statuit semper è tribu Judæ existisse principes, donec Christus Jesus adveniret; non ergo postremum Sedaicam è Judæ tribu sceptrum gessisse, sed transiisse illud ad ipsius posteros, atque in eadem hæc tribu ad Christum usque per Assamonaos perseverasse, quorum suprema inter Judæos potestas erat; his autem ab Herodo sublatæ, à quo et regnum Judaicum usurpatum est, tùm mà defecisse sceptrum de Juda; Assamonaos porrò, quos materis paterno genere Levite essent, per matrem tamen Judæ esse prognatos: conjugatas quippe per matrimonium fuisse tribus Levi et Juda, atque id ex sexto capite Exodi probari, in quo Aaron Aminadab filium duxisse uxorem legitur; et ex vicissimo secundo libro Paralipomen posterioris, in quo Joada pontifex, Iliam Joram regis in matrimonio narratur habuisse.

Hujus doctrinæ antesignanus Origenes (Hom. 17, in Gen.), pterosque è Patribus sequaces habuit. Verùm validè obtrita ea est à viris eruditiss, quorum in propatulo scriptioes sunt, neque nunc à nobis eas compilari decet. Paucis tantum dicam eam apertè à Jeremâ jugulari, cujus de Jeconia insigne illud exstat oraculum (Jer., c. 22, v. 30): *Hæc dicit Dominus: Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur; nec enim erit de semine ejus vir qui sedet super solium David, et potestatem habeat ultra in Juda. Adde juxta Thalmudicum scitum nullo numero maternam stirpem censi. Arbitrantur prætereà R. Moses ben Nachman, et R. Bechai, ideò perisso*

infelicitate Sulem et Assanoneos, quod nequam orti genere regio alieni juris sceptrum usurpassent; quodque lege ac praeceptis Judaeorum decretis in Thalmude collectis cautum sit ne sacerdotes regnum capessant; quae etsi ferè falsa sunt, ut dicemus paulò post, ostendunt tamen quam translativum fuerit, nullum ex hac cum tribu Judà affinitate jus ad sceptrum Judaicum Assanoneos accessisse. Quae cum intellexissent Genebrardus (Chron.) et Baronius (Appar., cap. 5), Assanoneorum stemma paternum ad Judam rehelarent, freit hoc testimonio libri prioris Machabeorum (1 Mach. c. 5, v. 65): *Et tiri Juda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israel*; quo Machabeos, Machabeorumque patrem Judam significari volunt. Aliter naud dubiè sensissent, si ad Graecum exemplar attendissent, quod verba haec praefert: *Κατὰ ἀνάγκη τοιαύται, καὶ ἐὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν*. Idem habet interpres Syrus. Neque hanc palitur interpretationem Pauli Epistola ad Hebraeos, quae de tribu Judà *nullum altari præsto fuisse docet* (Hebr. c. 7, v. 15); nec liber Numerorum (c. 16, v. 59), in quo legitur Eleazarum sacerdotem, Dei jussu, impiorum Corè, Dathanis et Abironis thuribula aenea produxisse in laminas et affixisse altari, *ut haberent potestàtē fitti Israel, quibus commonebatur ne quis accedat alienigena, et qui non est de semine Aaron, ad offerendum incensum Domino, nec palitur sicut passus est Corè*. Rem verò apertissime conficit secundum caput Machabaei prioris v. 1, in quo Mathathias, Machabeorum parens, Joarbio prognatus fuisse legitur, cuius sors prima exit in descriptione stationum et *ἐπισημαίων*, quas ordine debent obire Aaronidis familiae, ut habetur vicesimo quarto capite prioris Paralipomeni, v. 7. Eodem Machabaei prioris loco, cap. 2, v. 54, se Phineà oriundum prædicat Mathathias eo qui, Eleazari filius, Aaronis nepos fuit. Itaque haec agnovit demum Baronius, prioremque sententiam homo candidi et ingenii moris ejuravit. Fae tamen Judæ tribus fuisse Assanoneos; an verò hoc ipsum de sacerdotibus aliis poterit approbati, penes quos jamdudà autè hæc tempora suprema potestas fuit? Verùm demus id quoque, et à Sedecià ad Christi usque tempora propagatam fuisse in tribu Judæ regiam dignitatem consistet, at certè à Judà ipso ad Davidem, nequam id juris supra reliquis obtinuisse certum est. Ruit ergo passum prior hæc sententia.

5^a Altera è Judæ tribu existisse principes ad Christi usque tempora definit; quod supremis Hebraeorum consensu, à Mose Dei jussu institutus, ut habetur undecimo Numerorum capite, septuaginta viris confatus, in Evangelio dicitur *πρεσβυτέρους*, et *ἀρχόντας* *τῶν λαῶν*, quem Synedrion magnum, sive *Doctum Judicium magni Hierosolymitani* appellabant, cui commissam fuisse cabalam et legis interpretandae munus ferunt Judæi, penes quem summa cetera auctoritas; quod hic, inquam, consensus totus senatoribus tribu Judæ prognatis constaret. *Διασπείροντες* autem illud Hierosolymis Jebanum captivum fuisse abductum quadraginta annis antè secundū templi excidium narratur in Thalmude, nempe circa temporis mortis

Christi, ac penitenti demum fuisse sublaturum. Designatos autem hos arbitrantur à Jacobo, dictione *בְּרִיבְרִיב*. Cùm ergo ad Messiam usque tempora non defuerit *בְּרִיבְרִיב* de tribu Judæ, sic oraculum completum fuisse voluit; atque eo pacto sceptrum in Judà non defecisse, quod venit ille qui mittendus erat. Ex Beresith Rabba ferè hausta hæc sunt, quæ *שֵׁשֶׁת*, *virgum Judicis* interpretatur, et *בְּרִיבְרִיב*, *scribam*; et utroque designari statuit, Synedrion magnum, quod ex Juda stirpe ad venturum usque Messiam semper propagandum sit.

Natæ ea sententiæ, quod neque probari possit, neque verisimile sit, ex unâ tribu Judæ selectos fuisse Synedrion viros, cùm tulisse videatur populi Judaici consuetudo, et præceperit Deus, ut ex senibus Israel deligerentur hi principes viri. Quod si ex unâ tribu Judæ sumpti fuissent, minimè id profectò à Mose fuisset prætermissum. Quod cum animadvertissent eruditè homines, non totum senatum ex Judâ prodixisse dixerunt, sed principem tantum senatûs. Princeps ille successerat in locum Mosis, qui pro jure suo senatû à se instituto præferat, et præter septuaginta librorum numerum censetur. Dicebatur autem à Judæis, *caput scholæ*; dicebatur et *princeps*, et *princeps in omni loco*; cui secundarius alter addebatur, vulgò dicitur *pater domus judicis*. Hunc ergo *שֵׁשֶׁת* Hebræo gentis velut sceptrum tenuisse volunt, eamque ex legis statuta revivisse, ac judicia exercitasse (cùm alter ex alâ familia, puta Assanoneorum, etiam regis titulum gerens et insignia, munit obire militaria); et in tribu Judæ quâ oriundus erat, Jacobi vaticinationem complexivisse cuius *עֲרֵבְרָאָה* signum publicè ut exstaret, sceptrum suspensum fuisse in medio caelivis supremi illius Hierosolymitani Synedrion. Verùm cum hæc Thalmudicorum solum librorum fide nitantur, neque ullam in sacro codice probationem habeant, celebratissimi oraculi ambagibus explicandis parum videtur idonea, cùm præsertim jam inde à captivitate et post solutam captivitatem Babyloniam, verum ac supremum Judaicæ gentis imperium penes Persarum et Macedonum reges fuerit; umbram verò tantum summae potestatis, idque præcudidit, retinuerit Judæi, quam inter illos non posteri quidem Judæ, sed pontifices, postquam Hierosolymam reversiont, ferè exercebant. Quæ ergo fide dici potest sceptrum tenuisse illum Nasî, qui sub pontificem erat potestate, ab alieno ferè arbitrio pendendum? Quid quod nequam inter Rabbinos constat de tribu Judæ semper delectum fuisse Nasî, sed ex alia quâvis deligî potuisse eorum perique censent.

4^a Tertia sententiæ hoc oraculum, non ad Judæ tribum separatim, sed ad eandem cum reliquis conjunctam, at præstantià quâdam et excellentiâ florentem, inque iis primas tenentem refert: quod perindè sanè est ac si ad omnes tribus referret. Id igitur sibi velle Jacobum statuit, non defuturos ex Judaicâ gente principes, ex quâlicumque ortos tribu, eamque gentem legibus suis usuram, quoad Messias venisset: qui cum venit, ad Herodem, hominem, ut ipsi volunt, extraneum, sceptrum transiisse. Magi sententiæ hujus patroni, Justinus, Eusebius, Diodorus Tarsensis,

alique Patres à recentioribus ejus defensoribus Pererio (in Gen. 49) et Casaribono (adv. Bar., Exerc. 4, ad App.) laudantur. Cujus hæc afferuntur argumenta. Complures post Jacobum existerent Judaicæ gentis duces ac principes, ad Davidem usque, Judæ nequam prognati: puta Moses è Leviticâ tribu; Josue et Deborah ex Ephraimiticâ; Barac è Nephthaliticâ; Gedeon è Manassæ; Samson è Daniticâ; Saul è Benjaminicâ. Rursus à Roboamo, Salomonis filio, defecerunt tribus decem, sequè principibus ex tribu Judæ nequam ortis permiserunt, ac primùm quidem Jeroboamo Ephraim nepoti. Post solutam autem Babylonicam captivitatem, ad atatum Messie, per quingentos et amplius annos, aristocraticæ formam assumpsit Judaicum respublica, cum summa rerum sacerdotibus processerit, non Judæ posteri. Undè id efficit volunt, cùm sceptrum tribus Jude non semper tenuerit, sed aliis aliisque tribus orti principes ac magistratus, primas tamen tenente tribu Judæ præ aliis, tantumdem valere oraculi verba, ac si dixisset Jacobus: Non desinet Judaica gens autonomiam et imperii majestatem ac formam retinere, prestante ac præcellente inter reliquas tribu Judæ. Quod jam inde à Jacobo ita se habuisse contendunt; quippe Judæ jussis fratres paruisse, cùm Josephum exemit letho, et ut Ismaelitis vauderetur persuasit; Judæ potestatem à Jacobo patre factam Benjaminis ad Josephum in Ægyptum deducendi, cùm idem Ruben jam antè negasset; Judam præ cæteris fratribus oratum accessisse propius ad Josephum, ne Benjaminem apud se detineret. Aiunt præterea, secundo capite Numerorum, in castris metandis, primas partes Judæ dari; item et septimo libri ejusdem capite et decimo, locum eundem assignari Nabassoni de tribu Judæ, in muneribus offerendis, et castris novendis; priore quoque loco numerari tribum Judæ tricesimo quarto Numerorum capite, in recensendis Chanaanæ terre eriscunda præfectis, et in ipsâ divisione terræ primam sortem tulisse, ut est in decimo quinto capite libri Josue; in designatione quoque Leviticarum urbium primum locum obtinere vicissimò primo capite Josue; post obitum Josue, in bellis adversus Chanaanos gerendis ducatum eidem Dei oraculo concedi Deumque cum eâ esse dici; quamdiu populum rexerunt Judices, etiamsi è variis illi tribus seligerentur, semper tamen præcelluisse tribum Judæ, quoad rege creato Davide rerum summas præfuit tribus Judæ, ad Zorobabælem usque: rursus in Paralipomeni priore numero inter Israelitas recenseri tribus Judæ. (1 Par. c. 2, v. 3.) Atque hæc denique dignitatem retinuisse aiunt ad Christi tempora, unde factum ut et genti toti nomen de se fecerit; ab eâ quippe Judæos et Judæam terram nomen traxisse. Quamvis autem tribu huic, totique adeo genti complures duces ex aliis tribus orti præfuerint, tribum tamen Judæ primas habuisse, ac tenuisse imperium dici et credi jubent; quemadmodum Romani populus imperio regere dicti ac crediti sunt, etiamsi Romanum imperium tenuerint imperatores plurimi exteris gentibus orti. Hanc autem nominationem, quam ex Judâ tribu ista habuit, præ-

cipuum argumentum habent, quo suam opinionem approbent, in eâque præcipue completum esse statuum Jacobi vaticinium. P. tribus ista persequitur Eusebius (Dem. Evang. lib. 5 et 8, et Hist. Eccl. l. 4, c. 3), quæ nos in paucis contraximus. Nec longè huic abit R. Isaac Abrabaniel, qui veterem quemdam magistrum sentens, tenuè aliquod imperium et exiguam jurisdictionem Judæ promitti vult à Jacobo, quod ad Messiam usque adventum fruat. Hujus sententiam exponens R. Manasses in conciliatore, (quæst. 65) argumenta eadem affert quæ mox adduximus; atque hoc præterea, seorsim à reliquis Hebrais numeratos fuisse à Sulem Judæ posteros, cum exercitum Israelitarum lustraret (1 Reg. c. 2, v. 8, et c. 15, v. 4); quod propter tribus præstantiam supra ceteras factum putat. Sed et in secundam sententiam prohibitor, cùm ut perpetuum Judæ imperium et *ἐξουσίαν* fuisse ostendat, principes illos Synedrion commorari, et capita captivitatis cum Babylonice, tùm etiam ejus quæ per universum orbem Judaici ad hæc atatem preminuit. Cui probando affirmat nunquam defuisse per Europam Davidis nepotes. Quod et de liberis suis jactabat, per matrem oriundis stirpe Abrabanielum, qui genus ad Davidem referebant. Sed nos cum Judæis veltalitur infra: nunc cum christianis sententiæ defensoribus rem geramus.

Horum etsi una videtur simplex sententiæ, multiplex tamen repa èt ac varia. Nam Pererius (in Gen. c. 49, v. 10) Eusebii sententiam impugnat, quod sceptrum significare voluerit præstantiam tribus Judæ, cùm supremis principibus voce hic exprimitur; quodque sceptrum remansisse docuerit in aliâ tribu, Leviticâ nempe, post solutam captivitatem; præstantiam verò et honorem in tribu Judæ, quasi sceptrum, dignitatem videlicet regiam, præstantiam et honos non consequantur. Idem tamen Pererius Eusebii auctoritate sententiam suam confirmat, quod sceptrum Judæ intellexerit sceptrum Judaicæ gentis, non tribus Judæ, sceptrumque in stirpe Judaicâ non defecisse doceat, usque ad Herodem, imperium hominem et peregrinum. Arbitrabatur enim Pererius Judæ vocabulo hic notari totam gentem Hebræam, atque id sibi velle Jacobum, Hebræos ex suâ stirpe, suoque sanguine principes habituros, quoad Messias veniat; propterea autem Judæ nomen toti genti accommodasse Jacobum, et partem pro toto posuisse, quod populi Judaici pars esset nobilissima; quemadmodum Jerusalem et Sion pro Judæis, Babylon pro Chaldæis, Samaria pro regno tribum decem, nonnumquam posita sunt. Verum ne sibi quidem satis constat Pererius, hæc enim magno apparatu propositâ sententiâ, multisque Patrum suffragiis et rationibus snffutâ, aliam statim affert, quam verisimiliorem et ad intelligendum planiorem esse agnoscat: prophetiam nempe hæc proprie ad tribum Judæ pertinere, principatumque ipsi spondere nunquam ab eâ auferendum, donec veniat Messias; atque id eventum fuisse comprobatur; postquam enim sceptrum ad epla est tribus Judæ per Davidem, id retinuisse ad captivitatem usque Babylonicam, quâ solutâ nec id ami-

sisse; quamvis enim levitice personæ tunc sceptrum tenuerit, id tamen sceptrum Judaicum fuisse, sive tribus Juda, quod et regio et subditi essent de tribu Juda; atque id esset verè regnum Juda, et de tribus hujus nomine, et tota gens, et regnum ipsum appellaretur; tunc autem defecisse illud, cum ad Herodem *διὰ βίβλου* transiit. Cum ergo à seipso discrepat Pererius, tunc etiam ab Eusebio dissentire se putat, quod hic sceptrum Judæ, præstantiam tantum et dignitatem tribus illius præ aliis significare velit; Pererius verò supremam potestatem et imperium, quod in tribu Judæ fuisse ait, etiam cum aliarum tribuum personæ sceptrum gererent, sive post solutam captivitatem Babylonicam, cum gens tota de nomine hujus tribus nomen haberet, sive post *Ægyptiacam*, cum tribu Judæ ductus in generis hellis à Deo concessus est. Verùm hoc ipsum sensisse Eusebium, non ulla re à Pererio discrepare, manifestum est ex eâ quam proponit, et nos supra attulimus, Romani imperii comparatione, cui præferunt externi imperatores et peregrini; licet tunc quoque Romani rerum domini et dicerentur, et essent, sceptrumque ac suprema potestas penes illos esset, non præstantia tantum præ aliis gentibus et excellentia.

Pererius vestigia assecutus Casaubonus, eandemque sententiam persecutus, ducem tamen suum tunc deserit, cum completa hæc in Herode Ascalonitâ, viro nempe extraneo et alienus gentis Pererius decernit; nam et Herodem hunc non fuisse extraneum crudelitè probat (quod et jam antè fecerat Scaliger, in Euseb. Chron. lib. 2); et multò priùs Nicolaus Damascenus (apud Jos. Ant. lib. 14. cap. 2), Herodis regis familiaris, qui ex primis Judæis oriundum fuisse docet; et Strabo (lib. 16), qui *ἀρχαῖα ἐκ γέγονε* appellat; et Josephus (Antiq. lib. 20, c. 6), qui genere Judæam esse scripsit, quibus viri docti assensu sunt, neque ante sceptrum amississe Judaicam gentem, quam Hierosoly-ma cum templo diruta est. Is porò in Jacobæo oraculo quatuor contineri prædictiones observat: primam, adventus Messia: *Donec veniat Sitali*; secundam, vocationis gentium: *Et ipsa erit expectatio gentium*; tertiam, desitura reipublice Judæicæ: *Recedet sceptrum et dux*; quartam, temporis quo venturus erat Messias: *Priusquam recederet sceptrum de Judâ, et dux de fenore ejus*. Has autem prædictiones quatuor ad omnes tribus in commune spectasse docet Casaubonus, non ad unam aliquam singularem; atque id tamen in hoc vaticinio præcipuum habuisse tribum Juda, quod ex illâ oriturum Messiam prædictum sit; quod prerogativa natalium Judæ attribuitur his verbis: *Juda, te laudabunt fratres tui*; quæ Rubeno ablata fuerat: *Prior in donis, major in imperio; effusus est sicut aqua; non crescas*. Prerogativa scilicet honoris et dignitatis; nam quæ ad facultates et bona pertinebant, ea in Josephum fuisse translata traditur quinto capite prioris Paralipomeni, v. 2. Hanc autem præcellentiam tribu Juda concessam esse ait propter Messiam ex eâ olim proditum. Observat præterea *ἐκ γενεαιοτέρας* Babylonicos, quos Judæi, *capita*, sive *duces captivitatis* appellant, de tribu Judæ semper fuisse electos, hodieque deligi, ut

quidem præ se ferunt Judæi; nam in hæc confusione tribuum fieri id posse credibile non est, et jamdiu notavit Origenes (lib. 4, *περὶ ἑρμ.* cap. 1), et alii, falsò jactare ipsos Patriarcharum suorum ortum esse Davide. Atque id affert Casaubonus, ut ostendat, non post solutam quidem captivitatem, tribum Juda principatui excidisse. Docet postremò ex Justino (Dial. cum Tryph.), *sceptrum*, non regnum præcisè notare, sed potestatem rectorum omnium reipublicæ Judæicæ; sive regum, sive magistratum, vel etiam sacerdotum; tumque oraculum verè esse completum, non cum Herodem regnum invasit, sed cum omnis magistratus civilis et hierarchicus abolitus est, captâ nimirum et deletâ urbe; minimè verò esse existimandum semel ac simul contigisse reipublicæ excidium, sed diversis temporibus, ut evenit in priore captivitate; initium que postrema hujus fuisse, cum à Pompeio domiti Judæi ac libertate multati sunt; ad quam calamitatem variis subditis accessionibus factis, extremam demum gentis cladem totiusque reipublicæ eversionem consequentem esse, captâ per Titum urbe et solo æquata, et tempeque funditis diruto.

Multa sunt quæ nobrem his non assentant. Nam primum si quis negaverit (quod ego tamen libenter concesserim) tribus aliis præcellisse semper tribum Juda, et à Jacobo ad Davidem ullam apparere ipsius præstantiam, non ita facillè convinci ipsum posse potest. Nam quod suasioni Judæ morem gesserunt fratres, cum auctor ipsis fuit, ut Josephum Ismaelitis venderent; aliud est impetrare quædam preclibus vel consilio, quod hic fecit Judas, aliud pro imperio jubere. Deinde Rubeno (Gen. c. 37, v. 21-22) jam antè paruerant suadenti, *ne interficerent animam Josephi, nec effunderent sanguinem, sed projicerent eum in cisternam, manusque suas servarent innoxias*; nec indè tamen Rubeniticæ tribui primas quisquam arrogare velit. An et Judæ auctoritati id tribuisse Jacobum patrem dicent, ut licentiam ei concederet Benjaminis in Ægyptum duccendi, an potius urgenti fami et penurie frumentum, quò nondum ita premebatur, cum idem postulanti Rubeno abnuisset? Quòd autem ad Josephum confidenter accessit Benjaminis libertatem flagitatorum, nempe patri fidem suam pro reditu fratris obligaverat, itaque polliciti memor rem ipse suam procurabat, que in fratris salute agebatur. Cæterum nihil ipsi præ fratribus vel juris vel honoris tunc fuisse concessum cognoscitur ex convivio quò apud Josephum excepti sunt; illic siquidem sederunt coram eo (Gen. c. 43, v. 33), *primogenitus juxta primogenita sua, et minimus juxta ætatem suam*. Quòd in tribuum recensione prior nonnunquam numeratur tribus Juda, nullum idcirco prerogative jus ipsi attribuitur, nihil certè magis quam Rubeno, qui variis Scripture locis prior recensetur, potissimum verò hoc Genesios capite quò tractamus, in quo Jacobus primas Rubeno partes in recensione filiorum, non Judæ concedit, *prioremque eum in donis* (v. 5, 4) *majorum in imperio esse ait*. Quòd addit autem: *Non crescas*, hoc ipsum est quòd de eo postmodum prædixit Moses (Deut. cap. 33, v. 6) jam morti proximus: *Sit parvus in numero, Nam 77, non quali-*

tatem solum, excellentiam nempe et præstantiam, sed et quantitatè, frequentiam scilicet, abundantiam et multitudinem notat. Nec enim in magnum numerum Rubenitica tribus excrevit. Id sibi vult Septuaginta virorum interpretatio: *Ne effervesces*, sumpta metaphorâ à aquâ ebulliente, quæ proximè usurpata fuerat à Jacobo, cum diceret: *Effusus es sicut aqua*. Claris etiam Aquila: *Ne redundes*; Symmachus: *non eris copiosior*. Sin bonorum copiam intelligi velis, quæ jure prerogativarum ad Rubenum pertinebant, Josepho concessam esse, non Judæ, docet quintum caput prioris Paralipomeni, ut dixi. Primum quoque locum in recensione tribuum Rubeno Moses tribuit; at prior ab eodem recensetur Simeon vicesimo septimo capite Deuteronomii, cum ordinem præscribit, quo ab Israelitis pii faustis precationibus, impii contra diris execrationibus de montibus Garizim et Itehal erant prosequendi. Exodi præterea sexto capite, Rubenitarum, Simeonitarum, et Levitarum stammata describuntur, ne memorata quidem tribu Judæ. In castrorum metatione erecto tabernaculo ad ortum ea statui jubetur, capite Numerorum secundo, non prerogativarum jure, sed opinò propter tribulum multitudinem, quæ in libris Numerorum (cap. 1 et c. 2, 9) et Samuelis (2 Reg. cap. 24, v. 9) tanta visus narratur, ut eam alia nulla exsuperaret, vel propter fortitudinem, quæ pollebat præ reliquis: *Porro Judas qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes germinati sunt*; verba sunt Paralipomeni prioris, cap. 5, v. 2, cum aliquando ex hoc loco non magna videatur tribu Juda facta esse dignitatis accessio; non major certè quam tribubus Issachar et Zabulon, quæ ad eandem partem locatee sunt, præ aliis ejusdem sortis, vel tribubus Ruben, Gad et dimidia Manasse, quæ in divisione Terræ sanctæ sitas ad ortum reliquæ tribus habuerunt. His robur conciliatur ex Bemidbar Babba, ubi legitur ad eandem partem quæ tendebat Judas, tetendisse quoque Mosem et Aaronem, de gente Levitarum, quorum in studio legis valde nobilitata est industria, Issacharem etiam et Zabulonem, qui insigni quoque legis peritiâ præstabant. Capite enim duodecimo prioris Paralipomeni scriptum id exstat: *De filiis quoque Issachar viri eruditii, qui noverant singula tempora, ad præcipuum quid facere deberet Israel, principes ducenti*; de Zabulon verò istud Judicium, v. 14, juxta Hebraicum exemplar, quod interpretationes omnes præter Vulgatam secuti sunt: *Et de Zabulon scribentes calamitates*. Quasi id velit interpres, ad ortum sitas esse has tribus, perinde ut illam Judæ, quod ut hæc fortitudine et numero superabat reliquas, sic ille peritiâ legis cæteris præcellerat. Atqui indè potest colligi, tantum his tribubus concessisse illam Judæ, quantum sacre legis doctrina potior est audaciâ et multitudine. In castris autem movendis, muneribusque offerendis, idem ordo servatus est qui in metandis castris, prouidè que et in recensione loco prior recenseri Judas debuit. In deligendis eriscunda terre præfectis, priores numerantur tribus Judæ, Simeonis, Benjaminis, et Danis, quæ ternionum ad quatuor mundi plagas

in castris sitorum principes erant: singulas enim plagas terre tribus hæc respiciant. Prior in divisione Chanaanæ terre sortis tribus Juda recensetur, non, ut videtur, prerogative causâ, sed quòd proximè fuerit narratum quemadmodum Galebo, qui fuit de hæc tribu, Hebron *quædam parti* concessa sit; unde data occasio est ut tenore commemorandi, eorum sortem reliqua tribus tulerit. Sed et tribubus Ruben, Gad et dimidia Manasse, sortes suæ jam ante fuerant attributæ. Obtinè quoque locum præcipuum in designatione urbium Leviticarum tribus Judæ, quòd à meridionali placâ initium numerandi factum sit, versus quam sita est, itidem ut Benjaminica tribus et Simeonitica, quæ cum illa Judæ priores appellantur, et Israelitis bella gerentibus præire jubetur, propter insignem ejus in adendis periculis fortitudinem, ingentemque bellantium numerum. Nec plus ipsi indè accessit dignitatis ac excellentiæ, quam Rubenitis, Gad et dimidia tribu Manasse, quòd fratribus suis in subigendis Chanaanæ terre incolis duces se præbuerunt. Addit ad superiora R. Manasse in Conciliatore (quest. 65) seorsum numeratos fuisse à Saulè Judæ tribules in exercitiis Israeliticis recensione (1 Reg. c. 11, v. 8, et c. 15, v. 4): quòd nos, non ob gentis ætatem, sed ob bellicam virtutem quâ superabat reliquas, factum interpretamur. Quòd autem in Paralipomeni priore loco numerantur nepotes Judæ, factum id propter reverentiam dignitatis regis, quæ tribus hæc multò antè obtinuerat, quam liber iste scriberetur. Præcisèigitur reipublicæ Hebraicæ temporibus, nullum prerogativa jus videtur habuisse tribus Juda. Largiamur id tamen, ne omnia negemus Josepho, apud quem (Antiq. lib. 7, cap. 10) David pronuntiat disertis verbis Judam, Jacobi filium inter fratres fuisse delectum, qui rex designaretur; non tamen quòd prior fuerit, sequitur sceptrum habuisse, quò futurum prædixit Jacobus.

Me verò illud argumentum non magis movet, inquit verè et appositè Cusanus (lib. 1 de Rep. Hebr., c. 9), *quam si Romæ, aut Athenis quispiam sceptri majestatem, non apud populum Romanum aut Atheniensem, sed apud unam dicat tribum fuisse, quæ cæteris nobilitè florentiorque erat*. Sed neque post solutam captivitatem Babylonicam, exitium aliud habuit tribus Juda, quam prius dignitatis regie memoriam. Porro Judas, inquit Paralipomenon prius (cap. 5, v. 2), *qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes germinati suut*. Quo quid ad illam præcipuum habebat tribus ista, significatur. Adde et nominis à se impositi prerogativam, non toti quidem genti, ut scribunt Eusebius, et Casaubonus, sed imperio hujus quòd tribu Judæ, et Benjaminicæ ac Leviticæ parte constabat; cum in terra Levitica tribus, præter honorem sacerdotii perpetuum, regno etiam ac supremâ potestate aucti esset, et supra reliquas tribus longo evecta intervallo. Nomen autem ut his tribubus de se faceret tribus Juda, ex eo conigit, quòd in defecione Jeroboami, sola tribus Juda Roboamo adhesit. Sic enim habet tertius Regum undecimo capite, v. 32: *Eccc ego scindam regnum de manu Salomonis, et dabo tibi decem tribus; porro una tribus*

remanebit ei; sic et capite sequenti, v. 20, de Ieroboam: *Constituerunt unum regem super omnem Israel, nec secutus est quisquam domum David præter tribum Juda solam.* Sola enim, ut dixi, Roboam tota hæsit, cum tamen Simeonitica tribus pars aliqua, et videlicet que Jude finibus confinebatur, Benjaminicæ verò longè major ei se adiunxit. In hunc autem censum neutquam venire solet Levitica tribus, que inter alias tribus minimè numerabatur. Hinc illud è duodecimo capite libri tertii Regum, v. 21, 22, 23: *Venit autem Roboam Jerusalem, et congregavit universam domum Juda, et tribum Benjamin, centum octoginta milia electorum virorum bellatorum, ut pugnarent contra domum Israel, et reducerent regnum Roboam, filio Salomonis.* Factus est autem sermo Domini ad Semeiam, virum Dei, dicens: *Loquere ad Roboam, filium Salomonis, regem Juda, et ad omnem domum Juda et Benjamin, et reliquos de populo, dicens: Hæc dicit Dominus: Non ascendetis, neque bellabitis contra fratres vestros filios Israel.* Ergo Roboam sequelantur domus Juda et Benjamin; illa quidem tota, hæc verò ex parte tantùm. Quocirca hic rex Juda solùm, non rex Juda et Benjamin dictus est, uti neque successores ejus. Postquam autem à Theglathphalasar et Salmanasare in Assyriam deportati sunt ii qui regibus Israel preebant, sola tribus Juda pristini imperii imaginem retinuit. Sic quartus Regum decimo septimo capite v. 48: *Fratusque est Dominus vehementer Israeli, et abstulit eos à conspectu suo, et non remansit nisi tribus Juda tantummodo.* Undè evenit ut, sequentibus annis de ejus nomine superstes hæc ditio dici coepit sit. In quo Eusebium, ejusque sectatore Casaubonum longè fecellit ratio, qui tribus duodecim à tribu Juda nomen traxisse scribitur. Decem quippe ex illis trans Euphratem degentes longa procul longis terris via dividat, nec ulla iis erat cum tribu Juda consuetudo. Hunc errorem merito castigavit Cæcilius (lib. 4 de Rep. Hebr., cap. 10). Minime verò *portentosis* jure, nec propter tribus hujus dignitatem et excellentiam in socias tribus nomen ipsius delinxit, sed propterea quòd post secessionem decem tribuum, que pars erat Hebræici regni, jam de se solà regnum efficit; tùm deinde regno Israel deletò, sola superfluit que reipublice retineret formam, quo patrias sedes servaret, et veteri imperii Hebræorum majestatem tueretur; cum tamen hoc tempore, ut dixi, longè potior esset Levitica tribus dignatio, cui ad avitum sacerdotium, quo existerat nunquam, regius præterea splendor accesserat. Agamus tamen liberaliter, precipuamque fuisse demus tribus Juda præcellentiam à Jacobo ad Christum. Demus quoque aliquam *portentosis* admirationem penes ipsam fuisse, quod persuadere potest Jacobi denuntiatio: *Juda, te laudabunt fratres tui... adorabunt te filii patris tui.* (Gen. c. 49, v. 8.) Similia enim sunt istorum quibus Isaacus *portentosis* dignitatem Esau transfert ad Jacobum: *Esto Dominus frater tuum* et incurrentur ante te filii matris tuæ. (Gen. c. 27, v. 29.) Quamquam ne id quidem satis valet ad *portentosis* Jude adscribenda, que in Josephum fuisse transcripta docet prius Paralipomenon,

atque his quidem verbis, quibus velut referantur ii qui propter ortos ex Juda principes, et huic inde collatam dignitatem, *portentosis* ipsi attributa poterant arbitrari: *Filii quoque Ruben primogeniti Israel: ipse quippe fuit primogenitus ejus; sed cum violasset thoram patris, data sunt primogenita ejus filiis Joseph, filii Israel, et non est ille reputatus in primogenitum.* Porrò Judas qui erat fortissimus inter fratres suos, de stirpe ejus principes germinati sunt; primogenita autem reputata sunt Joseph 1 Paralip. 5, 1, 2. Sed fateamur nihilominus translata fuisse ad Judam *portentosis*, non sic tamen causam obtinebant sententia istius, quam tractamus, patroni. Volunt enim hæc verba: *Non auferetur sceptrum de Juda, res duas planè diversas significare, Judaicæ nempe gentis *portentosis*, et tribus Juda præ reliquis tribubus prestantiam; quod nequiquam potest ratio. Qui enim prius illud auit, cum inde urgeretur quòd nihil in hoc ratiocinio peculiare habitura sit tribus Juda, si ad omnes tribus in commune referatur, cum singula tamen tribus in testamento Jacobi suas sibi predicationes habeant, tùm ad tribus Juda dignitatem confingunt, quam hic secundum præcedentia, frustra ad eas sequentia detorqueantur. Quis ista autem ad duodecim Hebræicæ gentis tribus pertinere dicat: *Juda, te laudabunt fratres tui; et ista: Adorabunt te filii patris tui?* Nonnè et hæc fertilitatem indicant regionis quam insedit tribus Juda: *Ligans ad vineam pulvis suum, et ad vitem, è fili mi, asinum suum. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine unæ pallium suum. Pulchriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores.* Frustrà autem Justini auctoritas obducitur; nam si verba illius expendantur attentè, nihil inde elicitur hujusmodi. Sic ille in Dialogo cum Tryphone: *Ignitur in gente vestrà desinit unquam prophetiam, aut principem, ab ipsius ejus primordiis, quoad is Jesus Christus et natus et passus est, non adò estis impudentes ut dicere audeatis, neque demonstrare poteritis. Nam Herodem, sub quo passus est, Ascalonitem fuisse dicentes, nihilominus tamen in gente vestrà summum sacerdotem esse dicitis.* Ex his concluditur visum esse Justino, Jude nomine Jacobum totam gentem, non tribum solam appellasse: quòd non est ita. Notandum quippe est Justino propositum esse solum ostendere hoc oraculo præsignificatum esse adventum Christi, tùmque esse completum cum Jesus advenit. Ergo ad id satis ipsi fuit declarare, tum desisse Judeos regibus suis parere, cum Jesus apparuit. Nihil autem conducbat ad ipsius propositum accurata vocabuli *Juda* interpretatio. Utrum enim totam gentem Judæam, an solam tribum Juda significari dixisset, planè*

idem erat quoad vim argumenti. Totum itaque usurpavit pro parte, aliud hæc dabit facturus, si interpretem egisset. Quemadmodum enim qui Romæ natus est, in Italiâ natus merito dici potest, et principem Borboniâ stirpe ortum, rectè Franciâ domo progenuum dicis, propterea quòd in toto continetur pars, et que ad partem pertinet, de toto predicari possunt; ita qui ex tribu Juda proditus erat, jure eum ac merito Justinus gentem Judaicam nascendum esse dixit. Id sibi voluisse ipsum manifestò probat pericope altera ex Apologiâ secundâ: *Vestrum est igitur accuratè disquirere et dicere, quomodo princeps fuerit et rex apud Judæos ipsorum proprius, nempe quoad apparuit Jesus Christus, magister noster, et ignorabilium prophetarum interpretis; quemadmodum predictum est à divino sancto prophetico Spiritu per Moysen, non desore principem ex Judæis, donec veniat is quem regia dignitas maneat. Judas enim Judæorum progenitor fuit, à quo et Judæorum nomen habuerunt.* Vides hic Judeæ posteros designari, non totam gentem, sed tribum solam. Nec aliter sumenda sunt verba Athanasii, que afferuntur è libro de Incarnatione Verbi: nam cum ait Mosem hæc *pietati*, quam nunc expendimus, circumscripsisse regnum Judæorum, neque illam superesse apud Judæos regem vel prophetam, totum pro parte nominavit; et de gente Judaicâ generatim dixit, que de tribu Juda Moses pronuntiaverat. Ex hæc enim propositione: tribus Juda semper potuerit scepro, necessariò consequitur isthæc: *Genus Judaicæ semper potietur scepro.* Idem est verborum Ambrosii intellectus in libro de Benedictionibus Patriarcharum, aliorumque Patrum, qui in hujus sententiæ subsidium adducuntur.

5ª Quarta autem loci hujus interpretatio, cujus vindices laudant Epiphanius, Cyrillus, Augustinus, et recentiores perique, à nimis latè patente sententiam superiore in arctum cogit, et Jacobi oraculi vim, que pertinebat ad tribus duodecim, in unâ tribu Juda concludit, ab eaque vult non autè ablatum iri sceptrum, formam nempe reipublice legis suis utentis, seque ipsam regent ac gubernantis, postquam semel ad cam pervenerit, quam Messias exortatur; quo tempore solum iri communitatem ac regitrem tribus Juda; atque id rerum ipsarum eventum confirmare; nam decem tribubus in dissitas oras expulsi ac dissipati, solam tribum Juda sedibus propriis ac pristinis restitutam, jurisdictionem suam, imperium, civilis corporis formam, et *religiosas* servasse, quoad Christus in terras venit. Duo autem hæc notari jubent sententiæ hujus defensores, ad illius oraculi intellectum necessaria; primum, ad locum ac terram quam inessura erat tribus Juda respectum habuisse Jacobum: quemadmodum enim promissa Zabuloni, Issachari, aliisque à Jacobo data, ad portionem Chanaanæ terre sortitò ipsis eventuram spectant; sic quòd Judea datum est promissum, ad sedes posteris ejus in Terrâ sanctâ olim tribuendas pertinere, ac si dixisset Jacobus, ad Messiam usque tempora tribum Juda in portione promissæ Terræ olim ipsi assignandâ mansionem ac reipublice formam habituram.

ram. Alterum hoc est, quod et superioris sententiæ patronis visum est, non hic determinari punctum aliquod temporis, quo cum advenit Messias, tùm tribus Juda momento eodem potestate excidit, regiminisque formam amittat: verum intelligendam diuturnitatem aliquam temporis, que à Pompeio vel ab Herode coepit, videlicet antè Christi ortum, in clade Hierosolymis à Tito illata desinit. Enimverò qui sic sentiunt, oraculo huic exitum præparasse aiunt Spiritum sanctum jam indè ab Ieroboam divortio, cum altera populi Hebræici pars Israel dici coepit est, altera assumpto Judæ nomine veteris regni formam retinuit, et legitimorum regum seriem propagavit. Quarum populi partium altera prolifigata et in longinquas terras abducta est, nec unquam postea in patriam restituta; altera ad Christi tempora *religiosas* suam et *portentosis* habitum. Hoc ergo à primâ et tertîâ discrepat quarta hæc sententia, quòd statui prima nunquam defuturos aliquos Judæ satos, qui Hebræicæ gentis teneant imperium, ad Messiam usque; tertîa non singularibus quibusdam personis, sed toti Hebræicæ genti adscribit, ut de se rectores det populi sui, quod Messias existat; quarta verò noque certis aliquibus hominibus, neque duodecim tribubus, sed toti Judæ tribu regimem ac imperium ad id usque tempus esse destinatum velit. Quamquam et tertie assertores sententiæ in quartam istam prolabantur, Perieris certè postquam in defendenda tertîa sententiâ multùm astutiarum, aliam demùm subijci, ut supra jam monui, quam esse fatetur non minis quam superiorem probabilem, quinimò planiorum ad intelligendam, et ad credendum procliviorum, totam nempe hanc prophetiam ad tribum Juda pertinere; atque his deinde expendendis ea offert, que adstruendæ quartæ sententiæ nullâ esse possunt.

Sententiam hæc multùm habere probabilitatis fatendum est, et ad similitudinem veri longè propius accedere, quam superiores. Sed tamen id concouere non possùm quòd sceptrum interpretantur totius tribus Juda *religiosas* et *portentosis*, cum principes aliquos Juda oriundos intelligi debere sequentia ista liquiddè demonstrant: *Neque dux de femore ejus.* Nec enim illam adferunt distinctionis notam, unde probent ad diversa pertinere, sceptrum et ducem. Atqui dux ad totam tribum hic referri haudquam potest. Id ostendit hæc locutio de femore ejus, quâ *pietati* patrem virilem Scriptor sacer significavit. Sic et capite vicissimo octavo Deuteronomii sumitur, et apud Isaiam non semel. (Isa. c. 7, v. 20, et 36, 42.) Vertunt ergo Onkelos et Hierosolymitanus interpretes, *De filiis eorum: Jonathan, de semine ejus.* Quæ ed refero, ut appareat notari hic singularium quarundam personarum successione, quarum interitus gignendo reparatur; ejusmodi sanè nihil de totâ tribu vel dici vel cogitari potest; nam singulares homines generantur, et intereunt, sibi que hoc pacto succedunt alii ex aliis progeniti: ac cætas hominum cognitur et dissipantur, minimè verò gignuntur et obeunt. Quòd cum intelligerent quartæ sententiæ patroni, veram ac ge-

numam verorum istorum explicationem aspernati, **Aben Ezra** sectari maluerunt, qui Judam, ut in superioribus, sic et in istis leoni assimilari censuit. Ut enim prædam inter pedes firmissime retinet leo, nec eam sibi extorqueri patitur, sic à Jacobo predictum esse voluit, *מלכותו*, imperium, quod olim habiturus erat Judas, haudquaquam ab eo ereptum iri. Cuius statim interpretationis velut pertasi ad aliam decurrerunt, quo proponitur in Beresith Rabba, et est huiusmodi: respexisse Jacobum ad consuetudinem scribarum et actuariorum, qui ad iudicium pedes sedere solent. Hæc quam inepta sint et sæpe Rabbiniica digna, nihil attinet pluribus demonstrare. Cum ergo ex ipsorum doctrinâ ad eadem referantur *sceptri* cumque *ducis* nomen ad certas quasdam personas de tribu Judâ referri debeat, *sceptri* quoque vocabulum ad eas itidem pertinere, non ad tribum Juda universam dicendum est. Hoc insuper in eadem sententiâ improbo, quod non ad solam tribum Juda, sed ad Levitas quoque, et Benjaminitas, qui Judæ nomine continebantur, et unum cum eâ tribu imperium confabant, vim oraculi prorogant. Atqui ad unam tribum Juda id spectare clarissimè indicat Moses eodem Genesios capite v. 28: *Omnes hi in tribubus duodecim: hæc locutus est eis pater suus, benedixitque singulis benedictionibus propriis.* Quippè sum sibi habet Benjamin, suam Levi; ergo tota illa Judæ propria est, neque cum ullis aliis tribubus ipsi communis esse potest. Neque argumenti hujus robur frangunt ea quæ de libris Regum suprâ attulimus testimonia in quibus sola tribus Juda Roboamo hæresis dicitur, cùm tamen Benjaminica tribus, et Simeonitica pars, ac item Levitice, cum sint sæcrite: usitatum quippè est et familiare scriptoribus nobiliorem partem pro toto nominare, si modò partes ipsæ discernendæ inter se, vel à toto distinguende non sint. Nam id si sit, tum certè hoc figuræ genere abstineret, que opacaret stylum, et res confunderet. Roma ad Romanum imperium significandum nominari et potest et solet, cum ab ipso Romano imperio, vel ab ejus partibus distinguenda non est. Sin roget aliquis, equus sit Romani imperii præcipua urbs, et Romam eam esse dicam; vel querat alter, equæ fuerint Romani imperii nobilissimæ urbes, et Romam ac Constantinopolim nominem; tum sanè Romam haudquaquam Romanum ipsum imperium vel Constantinopolim significare censendum est. Par est de tribu Judâ ratio, ejus nomine sociæ tribus tunc sunt comprehensæ, cum earum discrimen afferre nihil necesse erat; at cùm segregandæ invicem erant, singularumque futura dotes predicandæ, quod facere iustificavit Jacobus, tum vero alteri alterius nomen commodari nec potuit nec debuit. Adde Judæos, post Babylonicam captivitatem, ex Babyloniorum Persarumque nutibus pependisse, iisque ac Græcis deinde tributa solvisse; non supremum igitur ac verum penes ipsos fuisse imperium, sed precarium et alienis arbitriis obnoxium, proindeque *sceptrum* à tribu Judâ tum fuisse ablatum. Id tertiam sententiam, perinde ut quartam impugnat, et à nobis adversus secundam op-

positum est. Aliud præterea subjiciam argumentum, quo proposita omnes sententiæ ex æquo convelluntur. Cum enim Messia præcedente *sceptrum* Judæ ablatum esse voluit, regis utique potestate Judam excidisse statuit. Nam cum hic vox *donæc* rem cui inseritur desaturam indicet, sequitur *sceptri* possessionem amisisse Judam, cùm proditi Christum. Atqui id adversâ fronte pugnat cum clarissimis predictionibus Prophetarum, quas mox sum allaturis, quibus regnum æternum posteris Judæ spondetur.

6^a Quinta denique sententiâ patronos habet Caietanum cardinalem (in Gen. c. 49, v. 10), et anonymum quemdam virum Hebraicis litteris eruditum, Isidoro Clario (in Gen. c. 49, v. 10) commemoratum, quam ipsi ex recentiorum Hebræorum apothecis eruerunt. Hæc quoniam strictim ab eis est proposita, neque ullis roborata argumentis, uberioris à nobis pro ratione instituti dilatanda est, suisque rationibus fultanda. Aiunt illi res duas valde notabiles et omni observatione dignas hic prædicti à Jacobo, primùm fore ut prodeat aliquandò Messias è tribu Judâ, deinde ut æternum eadem tribus Juda regnum obtineat, à Messia videlicet tribuli Judæ propagandum. Æternitatem igitur imperii posteris Judæ his verbis promittit voluit: *Non auferetur sceptrum de Judâ, et dux de femore ejus*; quippè si nunquam de hæc tribu *sceptrum* ac *ducatus* auferendus est, nullâ utique fine possessionem ejus circumscriptum iri, proindeque æternam fore manifestum est. Sequentia verba liquidò declarant futurum ut perpetuas hæc imperii tribui Judæ per Messiam olim ex ipso proditura contingat: *Donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium.* Sed enim aliud omnino, inquires, sonare videntur verba ipsa, nempe tum desitutum Judæ imperium cùm venerit ille qui mittendus est. Illic verò unica oraculi hæret difficultas, quam sexcentis tamen Scripturæ sacre exemplis, sexcentis interpretum suffragiis, sexcentis scriptorum exoticorum testimoniis eximere promptum est. Jamdù enim monuerunt nos doctissimi Librorum sacrorum explanatores vocem *דָּבָר*, quam habet Hebraicum exemplar, quaque ditione *donec*, retulit Vulgatus interpres, septuaginta verò Senes vocabulo *ἄσθ*, non semper finem, cessationem, ac *ἄσθ* rei notare de quâ sermo fit, sed ejus nunquam continuationem, cum intervenit alterius cui dicitio *donec*, adjungitur. Sic octavo Genesios capite, v. 7, de Noëtico corvo: *Non revertetur, donec siccatur aqua super terram*: an ergo postquam siccatæ sunt aquæ, corvus reversus est? minime vero. Itaque à *donec* nunquam reversum corvum significat, ne post siccatas quidem aquas. Sic vicesimo octavo Genesios capite, v. 13, Jacobo ait Deus: *Nec dimittam te, ἄσθ ἄσθ, donec fecero quod locutus sum tibi*; an postquam ea fecisset Deus, Jacobum deserturum erat? neutiquam sanè; sed interpretum omnium consensus est, auxilii divini Jacobo exhibendi perpetuitatem hic sponderi, cum intervenit eorum que ipsi Deus fuerat locutus. Sic Job vicesimo septimo capite v. 5: *Donec deficiam, non recedam ab innocentia meâ; an eum de-*

fecit Jobus, innocens esse desiit? Sic sexto capite secundi libri Samuelis (2 Reg. c. 6, v. 25): *Igitur Michol filia Saul non est natus filius, ἄσθ, usque in diem mortis suæ*: an die mortis sui filios parere cepit Michol? Imò verò perpetua ejus significatur sterilitas, cum mortis intervenit, quam cùm obiit Michol, sterilitas esse non desiit, sed longè magis sterilitas facta est, utpotè que in vivis esse desiit. Sic apud Homerum (Iliad. ε.) Agamemnon Chryseidem se patri redditurum negat, quoad ipsam Argis apud se telam texentem senectus invadat; quod perinde esse docet Eustathius, ac si nunquam se redditurum dixisset. Sic Achilles (Iliad. γ.) nulla sibi futura dixit cum Hectorem federa, quoad alter alterum confecerit. Multa in eam sententiam collegit Hieronymus (adv. Helvid., cap. 5), quibus impij Helvidi obtrivit hæresim, et veram sententiam celeberrimi hujus loci defendit, in quo de Josepho et Mariâ itâ disserit Matthæus cap. 1, v. 23: *Et non cognoscet eam, donec peperit filium suum primogenitum*; an post uxoris Mariæ partum eam cognovit Josephus, quod sentiebat impius hæreticus? haudquaquam certè; verùm perpetuam Mariæ virginitatem prædicat Evangelista, cum intervenit partus, quo primogenitum suum edidit. Ergo vocis hujus similis intellectus esse vult Caietanus in Jacobi vaticinio, assentientibus recentiorum Judæorum eruditissimis, ut sensus hic indè exurgat; imperii firmam ac perpetuam possessionem tribui Juda promitti; quod à Davide, posterisque ejus per aliquot ætates gestum, et ad alios deinde nunquam translatum est, cùmque ab his gereretur, merè terrenum erat; tum pervenit demum ad Messiam, unum ex ipsius posteris, à quo ex terreno coeleste factum est et æternum, itâ ut ab eo auferri deinceps et extorqueri nunquam possit.

Hæc ex officinis Rabbiniis (Fag. et Tost. in Gen. c. 49, v. 10) ferè de prompta Caietanus interpolavit. Adscribit ea quippè Judæi Fagius, et refellit et Tostatus, qui contineri ea ait Rabbiniica quædam scriptio, cui titulus est: *Defensorium fidei*. Congruum huic præterea quippiam proponitur in Rabbith, et in Schebet Jehudâ, et alibi, nempe *sceptrum* à Judâ nunquam iri ablatum, postquam semel venerit Siloh. Id probant ex accentu musico Jethib, qui voci *דָּבָר* adjungitur, cuique vim *ἄσθ* inesse volunt; itâ ut *דָּבָר*, cui inheret, divellat à sequentibus, et dicitio hæc exponenda sit in æternum: ut locus sic interpungendus sit et interpretandus: *Non recedet sceptrum ex Judâ, et legislator de inter pedes ejus in æternum, quando veniet Siloh.* Duo habet hæc expositio sententiæ Caietani planè consona, et quod regni perpetuitatem spondet Judæ, et quod voci *דָּבָר*, *donec*, cessationis significationem non adscribit: verum in quibusdam discrepat; primùm quod regni tempus à Messia inchoat, cùm longè vetustiora regni hujus initia statuat Caietanus; deinde quod regnum illi temporarium et tum mundo finem habiturum intelligant; adeò ut *דָּבָר*, *empus* indefinitum, non infinitum notet, cùm Caietani doctrina regnum primo temporarium signatum esse decernat, quod per Messiam spiritale fiat et æter-

num, ne ipso quidem mundi occasu finiendum. Præterea fatilis est interpunctio illa, quâ *דָּבָר* à sequentibus disjungunt, cùm sequatur *דָּבָר*, quod cum *דָּבָר* precedenti conjungendum esse sciunt qui litteris Hebraicis vel leviter tincti sunt. Tum verò *דָּבָר* significat *donec*, uti exponi vulgò solet, non in æternum, quod illi volunt. Nec quicquam juveniar accentui Jethib, qui non semper *ἄσθ* est, vel in comitate sequenti dictionem *דָּבָר*, cui adnexus est, à sequentibus non divellit. Adde nec vocem *דָּבָר* rectè exponi, quando.

Quantumvis probabilis videatur hæc Caietani sententiâ, causas habeo tamen cur ab eâ cogar descidere. Nam primùm notam et significationem temporis, quo venturus erat Christus, detrahit vaticinio Jacobi, adversus constantem et consentientem, non omnium modò Patrum Ecclesiæ, sed et veteriorum etiam Judæorum opinionem, qui hoc oraculo tempus adventus Messie signari fassi sunt. De Patribus satis multa jam diximus, unde res appareat. Ex Judæis sic intellexisse videtur Josephus (de Bell. Jud. l. 1. 5. c. 28, et lib. 7. c. 31), et cùm Vespasianum palpò percuteret, huic ejus exitum adscripsisse, uti superioris à me observatum est. Sic intellexerunt et ii qui ab Originis ævo ad hoc tempus, achmalotarcham de tribu Judâ, gentis suæ principem ac ducem esse, et porrò fore ad ortum usque expectati sibi Messie, censuerunt; quos jamjam sumus adorturi. Sic intellexerunt etiam R. Moses ben Nachman, ejusque sequaces, qui vocibus *דָּבָר* et *דָּבָר* *sceptrum et dux*, notari vult sæpe imperia, quibus ubique gens eorum premitur, quæque veniente Messia abroganda sint. Idem præterea Nachmanides, et R. Bechai, hunc ex eâ prædicatione sensum elici posse crediderunt, licet non semper Israël is imperium teneat tribus Juda, non alios tamen quam tribus Juda legitime id arrepturos, donec oriatur Messias. Sic intellexerunt denique, qui *ἄσθ* *sceptrum* Judæ promissum esse rati sunt ad Christi usque adventum, si nimirum Dei præceptis morigeram se tribus illa præstet. Quæ quisvis inepta omnia sint, et proximè à nobis refellenda, perpetuum tamen ille prisorum Rabbinarum cum sanctis Ecclesiæ Patribus consensus, et constants ac *ἄσθ* traditio in assignandâ Jacobæ huius prophetiæ notâ ac significatione temporis ortus Messie, nihil non videtur temerè spernenda. Aliud præterea vitium inheret Caietani sententiæ, quod nimirum iisdem Jacobi verbis, *sceptrum et dux*, duas res planè diversas signari potest, regnum nempe temporarium et regnum æternum, licet nullam distinctionis interpositam notam assignet, quâ aliud seclariorum ab alto, temporarium ab æterno; nullam conjunctionis, quâ duo hæc prorsus disjuncta simul comprehendere debere approbet.

7^a Expositis præcipuis nostrorum hominum interpretationibus et sententiis, ac explosis, nostra nunc proponenda superest, suisque probationibus et argumentis instrueda. Res quatuor dico his notari Jacobi verbis: *Non auferetur sceptrum de Judâ, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium.* Prima predictionis pars hæc est;

Non auferetur sceptrum de Juda, quæ æterna sceptri possessio Judæ spondetur. Alterum prophetiæ membrum hoc est: *Et dux de femore ejus*, quo temporarius et caducus Jude præsignificatur principatus. Tertium est istud: *Donec veniat qui mittendus est*, quo temporarii hujus regni finis et Messie adventus prædicantur. Postremum hoc: *Et ipse erit expectatio gentium*, quo Messie regnum, non Chananææ terræ claudendum angustius, sed quaquaversus per omnem orbem patens, et spirituale futurum nuntiatur. Harum quatuor prædictionis partium inobservata distinctio, maximam opinionum diversitatem nec minorem rerum perturbationem ac confusionem peperit. Caietano suboluit legitimum primi, secundi ac postremi membri sensus, quibus regnum Judæ ex temporario æternum, ex terreno spiritale promittitur: sed tertii sententiam, quo mutatio isthæc et tempus adventus prædicantur, non olfecit. Temporarii et terreni regni pollicitationem his inesse, ac notam præterea temporis quo proditurum erit Messias, perviderunt plerique interpretes, ac ferè omnes; reliqua non attigerunt. Cautè hæc distinxeris, omnibus angustias ac difficultatis nullo negotio te expèderis. Sed planum id ut fiat, accuratius perscrutanda loci sententia est. Dico priorem oraculi partem: *Non auferetur sceptrum de Juda*, generale quippiam proponere, et Judam erigere in spem æternæ regni possessionis posteris tribuendæ; sed ita tamen ut modum, quo continget æternitas isthæc, non exponat, nec regni hujus genus designet, futurumne sit spiritale, an temporarium. Pars altera à genere et indistinctè rerum propositione descendit ad species, et promissi principatus naturam enucleatè delineare incipit; nam verba isthæc: *Et dux de femore ejus*, temporarium quid denotant et caducum, per humanam generationem et personarum mortalium successionem reparandum. Sic enim suprâ intelligendum esse dixi istud, *de femore ejus*, sive, ut sonant Hebræica, *de inter pedes ejus*; quod vertit Jonathan, *de semine ejus*, Onkelos et Hierosolymita, *de filiis eorum*. Deinde dictio שֵׁבֶט, quam Vulgatus interpretis exponit *dux*, aliud quid sonat ac שֵׁבֶט, *sceptrum*, quod præcedit, ut proximè ostendam: hoc enim regiam dignitatem simpliciter sonat, illud potestatem duntaxat tradendorum præceptorum, et juris dicendi ac prescribendi, ut significetur principatus temporarium ac terrenum, quo potituri erant Judæ posteri, angustum fore, accisum, et sacpè alienis imperiis obnoxium, velut in Zorobabele; ita ut possent quidem jus dicere inter suos, sed supremo tamen imperio libero, omnique aliâ dominatione soluto, et verè regno interdum excederent, quoad adosset Messias, per quem hæc qualiscumque potentia abroganda erat, juxta illud Osee, c. 5, v. 4: *Dies multos sedebunt filii Israël sine rege, et sine principe, et sine sacrificio, et sine altari, et sine ephod, et sine theuraphim*. At soluta hæc potentia, nova constituenda erat per eundem Messiam, sed diversa et generis alterius, spiritalis nimirum et æterna, nullis temporum curricula definita, nullis locorum spatii contracta, nec jam Israelitas solum regens, sed orbis universi gentes

ditioni suæ subiciens. Id clarissimè prædixit Amos, cap. 9, v. 8 et seq.: *Ecce oculi Domini Dei super regnum peccatis, et contemam illud à facie terræ: verumtamen conterens non conteram domum Jacob*. Pollicetur Deus non conitutum se penitus domum Jacobi, sed ejus *domus* servaturam, quod eventum comprobatum est, primum dissipatis per universum orbem Israelitis; quippè snbjicit Amos: *Ecce enim mandabo ego, et concutiam in omnibus gentibus domum Israël, sicut concutitur in cribro*; deinde terreno Israelitarum et caducæ imperio reformato in spirituale et æternum per Messiam, Davidis nepotem et heredem; subnectit enim Propheta: *In die illa suscitabo tabernaculum David quod cecidit, et reedificabo aperturas murorum, et ea quæ corruerant instaurabo; et reedificabo enim sicut in diebus antiquis; ut possideant reliquias Iadææ et omnes nationes, eò quod invocatum sit nomen meum super eos, dicit Dominus*. Quamobrem addit Jacobus: *Et ipse erit expectatio gentium*. Designare autem isthæc spiritalè et æternam potestatem, cum alia plurima evincunt oracula Prophetarum, quæ recitabimus infrâ, cum Christi legem et regnum, spiritalia fore et æterna demonstrabimus, tum istud maximè à Psalmo septuagesimo primo, v. 1 et seq.: *Deus, iudicium tuum regi da, et iustitiam tuam filio regis... et dominiabitur à mari usque ad mare, et à flumine usque ad terminos orbis terrarum.... et adorabant eum omnes reges terre, omnes gentes servient ei*; quo de Davidis et regum Hebræorum ipsius successorum regno sumi non possunt; nec enim id ad terminos orbis terrarum propagatum est; nec omnibus regibus terre, omnibusve gentibus jura posuit; at aliud quoddam regnum notant, tantum quantum nullus unquam rex obtinuit, quod tamen posteritas Davidis obtinebit. Clarum hoc quoque à Psalmo octogesimo octavo, v. 21 et seq.: *Inveni David servum meum: alio sancto meo tuxi eum.... et ego primogenitum ponam illum, excelsum præ regibus terre. In æternum servabo illi misericordiam meam, et testamentum meum fidele ipsi, et ponam in seculum seculi semen ejus, et thronum ejus sicut dies caeli*. Memorabilis verò et prorsus apposita ad rem nostram vaticinatio hæc Isaie, cap. 9, v. 6, 7: *Parvulus enim natus est nobis, et factus est principatus super humerum ejus, et vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, et pacis non erit finis; super solium David et super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud, et corroboret in iudicio et iustitiâ, à modo et usque in sempiternum*. Ecce Davidis regnum Messie spondetur in posterum tempus, sic ut postquam ad ipsum pervenerit, nullo casu intercidat, sic ut inmensum sit ac pacificum, ut iudiciorum equitate firmetur, et per Messiam, Deum fortem et admirabilem, in perpetuum administretur. Quibus succinit Daniel, cap. 7, v. 15, 14, cum ait Antiquum diorum Filio hominis *dedissa potestatem, et honorem, et regnum; omnes populos, tribus, et linguas ipsi servituras; potestatem ejus fore æternam, nunquam ab eo auferendam, nec regnum ejus unquam iri corruptum*. Etsi testimonia hæc, aliæque multa hinc

pertinentia infrâ sum convocatus in hoc Parallelismo, abstinere tamen non possum, quin et istud Jeremie, cap. 53, v. 20, 21, quod causam hanc jovat, in antecessum proferam: *Hæc dicit Dominus: Si irritum potest fieri pactum meum cum die, et pactum meum cum nocte, ut non sit dies et nox in tempore suo; et pactum meum irritum esse poterit cum David sero mo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno ejus*. Addam et hoc Michæ, c. 5, v. 2: *Et tu, Bethlehem Ephrata, parvulus es in millibus Juda; ex te mihi egredietur, qui sit Dominator in Israël, et egressus ejus ab initio, à diebus æternitatis*. Duo hic prædicantur, quæ in Jacobæo iudæo oraculo prædicta sunt; proditurum nempe Messiam è tribu Judæ, et æterno regno potiturum. Quæ et Mariæ Virgini pollicitus est angelus Gabriel, cum de Christo ex eâ nascendo Italia prænnuntiaret (Luc. c. 1, v. 32, 35): *Hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus, et regni ejus non erit finis*. Quorum promissorum memores Christi discipuli, postquam hunc vitæ restitutum viderunt, interrogabant eum dicentes: *Si in tempore hoc restituitur regnum Israël?* (Act. c. 1, v. 6). Adiciam præterea id Isaie, cap. 11, v. 1 et seq.: *Et egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet, sed iudicabit in iustitiâ, et arguet in equitate per mansuetis terre, et percuet terram virgâ oris sui, et spiritu labiorum suorum interficiet impium*. His apertissimè prædicatur spirituale fore Messie regnum, quantumvis satis æternum dixisset, ut spiritale intelligatur. Sententiæ nostræ plurimum lucis et roboris affert illud Ezechielis, è vicesimo primo capite, v. 26, 27: *Hæc dicit Dominus Deus: Ausfer cidarium, tolle coronam; nonne hæc est quæ humilem sublevari, et sublimem humiliavit? Iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam: et hoc non factum est, donec veniret cuius est iudicium, et tradam ei. Sedeciam regem Juda, qui postremus filiorum David qui regnavere fuisse dicitur Joseph (Antiq. libr. 10, cap. 41), his perstringit Deus, et regio fastigio dejectum iri denuntiat. Nam quod Vulgata reddidit *iniquitatem*, si Hebræicum exemplar consulas, reperies נְטָוּ, hoc est, *perversam*, coronam videlicet, quam se conversarum promittit Deus, temporarium nempe istam Sedecie in æternum, cum is venerit de quo dixit Deus apud Isaiam, cap. 42, v. 1: *Dedi Spiritum meum super eum, iudicium gentibus proferet*; et Joannes, cap. 5, v. 22 et seq.: *Nec enim Pater judicat quemquam, sed o uno iudicium dedit Filio;.... et potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est*. Atque huic coronam illam regem Juda traditurum se denique Deus affirmat. Tum vero id evenit quod apud Amosum, cap. 9, v. 11, prædixit Deus: *In die illa suscitabo tabernaculum David quod cecidit, et reedificabo illud sicut in diebus antiquis*. Rivos hosce claudam, postquam reci-*

tavero voces magnas de celo editas, quæ memorat Joannes in Apocalypsi, cap. 41, v. 15: *Factum est regnum laus mundi, Domini nostri et Christi ejus, et regnabit in secula seculorum*; quibus temporarium hoc regnum, Domino Jesu Christo attributum, et æternum factum esse sine ambage declaratur. Et verò vel ipsa, quam tractamus, Jacobi prædictio, si rectè intelligas, rem conficit. Nam cum prædicit desitutum duceum de posteris Judæ, ejusque abolitum iri potestatem temporarium et terrenam prodeunte Messia, à quo novum statuendum sit et erigendum imperium, alterius utique generis esse debet imperium illud; alioqui nec prius abolere fuisset necesse, atque id continuare potius diceretur Messias, quippè in eadem gente, isdemque locis paternum administrans regnum, quam novum fundasset. Itaque dictio *donec*, rerum, quibus inserta est, cessationem significans, vim suam hoc loco deprimit quidem in secundum oraculi membrum: *Et dux de femore ejus*, quibus terrena et caduca potestas notatur; verum ad superiora isthæc non prorogat: *Non auferetur sceptrum de Juda*, quod regnum æternum, nec à Messia abrogandum Judæ nepotibus pollicetur. Ergo querimonias omnes ac dissensionem interpretum hæc expositione sopimus; nam satisfacimus iis, et qui notationem temporis ab oraculo Jacobi detrachi sine piaculo non posse censent, et qui regni Judæ, quod Propheta perpetuum fore clamant, mutationem ac finem his prænnuntii nolunt.

8° Quin et egregiè refellimus eos, si qui causabuntur falsam esse hæc quam damus partem primæ Jacobæi vaticinii interpretationem, quæ æternum posteris Judæ sceptrum spondere volumus; atque item secundæ partis, quæ statimvis isdem promitti continuam ac perpetuam duceum sive dominorum ac principum ex eadem tribu successionem, quæ Messie temporibus finem sit habitura; quæ certum sit à Jacobo ad Davidem usque, et post solutum etiâ captivitatem Babylonicam, principes nullos existisse qui Israelitis jura legesque possederint. At nos eum firmam sceptri possessionem promissam Judæ posteris et attributam fuisse dicimus, *revera* quidem et mancipio ac proprietate ad eos pertinuisse intelligimus, etiamsi *revera* et usufructus ad alios interdum transierit; atque id eodem regnum agnationis jus Messiam recipere, et velut debitam sibi hæreditatem crevisse, at immutatam, longæque auctorem ac nobiliorem, maximisque incrementis et insigni accessione amplificatam; quam enim terrenam, angustam et temporariam reliquerat David, immensam, cœlestem, æternam, nullisque deinceps mutationibus obnoxiam Christum cepisse. Mutabile enim fuit regnum Davidis et caducum, ad eò ut id ex asse tertius hæres non possederit; perpetuum verò est illud Christi, neque ullis finibus circumscribendum, quod totum nos hæredes quidem Dei, *coheredes autem Christi* (Rom. c. 8, v. 17) adituri sumus. Ut autem Christi typus fuit David, quod inferius à me demonstrabitur, sic regnum Davidis typus fuit regni Christi; seu regnum potius idem unumque primus è tribu Judæ David obtinuit, postremus Messias. Igitur

etsi ususfructus sceptri a tribu Judâ sit aliquando ablati, ipsa tamen proprietas, ipsum jus auferri non potuit, illiusque aliquando per Messiam de se nascentum recuperandi spes in eâ superflua. Atqui jus ad sceptrum, sive sceptri $\alpha\sigma\tau\epsilon\iota\varsigma$, sceptrum recte appellari potest et solè. Dicere enim possumus non ablatum fuisse Angliæ sceptrum à Stuartorum gente, postquam in eam semel concessit, quamvis per multos annos Carolus II ex patriâ regnoque depulsus vixerit; nam tunc quoque jus suum retinebat. Hunc sensum, præter alios quos indicavimus Judeos, ferè secutus est Onkelos in interpretatione vaticinii Jacobæi de Judâ: dicit quippè non defuturos principem et scribam de tribu Judâ, in æternum. Secutus est eandem expositionem R. Selomoh, eique confirmandæ attulit locum hunc ex Daniele, cap. 2, v. 44: *In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus cæli regnum, quod in æternum non dissipabitur, et regnum ejus alteri populo non tradetur.*

9° Opponi quoque nobis potest id quod Caietanò obijcit Pererius, non de spiritali potestate agere Jacobum, que in Hebræo populo nunquam fuit; et ut fieri in tribu Levi, non Juda fuisse, sed tantum de terrenâ; hæc autem excidisse tribum Juda, neque postea recuperâsse, ne per Messiam quidem, cujus regnum non fuit de hoc mundo, quique prognatus est hoc Jechoniâ, de quo futurum prædixit Jeremias, ut nepotum ipsius nullus imperium teneat. At ista discente facile est; temporariam enim solam et terrenam potestatem in Hebræo populo fuisse fatetur autè exortum Messiam, sed que deinde in æternum regnum conversa sit per eundem Messiam, qui et ipse Hebræus fuit, Hebræis prognatus, tribus Juda, Davidis nepos; sic ut prior illa potestas, velut rudimentum esset quoddam et adumbratio posterioris. Quemadmodum enim Pharamundi successor verè est et habetur Ludovicus XIV, cujus imperiis Francia felicissimè gubernatur, licet hujus ne minimam quidem ditiosis partem tenuerit Pharamundus, alterique ac planè diverse regioni præfuerit, ita verus ac legitimus Davidici regni successor habendus est Christus, licet alterius regni imperium obtineat, præsertim cum hic Davidico sanguine cretus sit, ille Pharamundico non sit. His ita distinctis et explicatis, irritum cadit argumentum Pererii: potestatem enim spiritalem in tribu Judâ vel populo Hebræo fuisse dicimus, quatenus Messias tribus Juda et populi Hebræi pars hæc tenuit et exercuit; quo factum est ut, cum terrenâ potestate excideret tribus Juda, cœlestem per Messiam recuperaret. Utramque autem à Jacobo præsignificatam et predictam fuisse merito arbitramur.

10° Facile quoque tum hoc alterum Pererii retundimus, quo per Caietanum latius nostrum petitur, cum ait notam sceptri vel $\alpha\sigma\tau\epsilon\iota\varsigma$ vel $\chi\sigma\tau\epsilon\iota\varsigma$ habuisse tribum Juda temporibus iis que Davidem præcesserunt; defecisse itaque saltem hoc tempore sceptrum de Judâ, quod oraculo regnabat. Quo telo non nostrum solum, sed et alias etiam quas attulimus loci hujus interpretationes, suamque adeò Pererii opugnat, cum probari non posse adversus eum disputantes

ostenderimus, ullam prerogativam jus in hæc tribu fuisse ante Davidem. Ut est, malè certè hæc Pererio temporibus divisa sunt; nec enim id sibi vult Jacobus, statim post suam predictionem Judam regni possessionem aditum; imò verò prospiciat in longitudinem cum hæc diceret; ait enim (Gen. c. 49, v. 1): *Congregantini ut amittent que ventura sunt vobis in diebus novissimis.* Igitur itum primùm Jude jus ad regnum Israeliticum declaravit et attribuit Deo, spemque ei dignitatis hujus fecit; non ipsi statim, sed posteris ejus post aliquot ætates concedende.

11° Postquam christianorum super hoc oraculo sensus satis exploravimus, nostrosque ipsi proposivimus et confirmavimus, superest nunc ut adoriaturur Judæos, quorum non uniusmodi opinio est, sed in duas sectas dissipatur. Alii enim Messiam quidem hic prænumtium agnoscunt, ac Jesum hunc fuisse negant; alii ad Messiam id nullo modo pertinere inficiantur. Ex his duobus fontibus sententiæ oriuntur complures, quas collegit horum temporum clarissimus Judæus Manasse ben Israel (Coac., quest. 65, in Gen.), et ad undecim capita revocavit. Ad convincendum simul errorem utrumque, totam hanc prædicationem in Jesu completam fuisse partem faciam. Ac ista primùm manifestò ad Jesum spectant: *Juda, te laudabant fratres tui; manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filii patris tui.* Ad filium Judam verba facit Jacobus, quatenus Messias pater futurus est, vel Messiam potius in patre alloquitur. Nam quemadmodum Davidis avi nomen Messias nepoti tribuunt Propheta, quod declarabimus in hoc Parallelismo, sic et Messias Jacobus avi ejus nomen tribuit. A fratribus suis laudatus et adoratus est Jesus, christianis videlicet, quos fratrum loco habere se proficitur apud Mattheum 12, 50: *Quicumque, inquit, fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, et soror, et mater est.* Itaque fratres non semel appellat, cum in Evangelio, tum et in Psalmo viciesimo primo, v. 25, sub personâ Davidis: *Narrabo nomen tuum fratribus meis.* Undè et coheredes Christi Paulus non esse ait. (Rom. c. 8, v. 17.) Ab iis autem primùm laudatus est, cum prodigiis eum patrante opera aspexerunt; postquam autem viderant eum ad vitam rediisse, tum verè Deum esse cognoverunt, eoque nomine adorârunt. Quamobrem servos se Christi in Epistolâ quædam Apostoli profitentur. Et nos hodièque, qui fidem ipsius amplius sumus, divinos ipsi honores exhibemus. Cervicem verò inimicorum vel cadit, vel sub jugum mittit; quippè (Apoc. e. 19, v. 11, et seq.) *de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus, ut in ipso percussat gentes, et ipse reget eas in virgâ ferrèâ.... et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius.* Principem hujus mundi se foras ejectionem jactat. (Joan. c. 12, v. 31.) *Expoliavit principatus, et potestates tradidit confidenter, patrum triumphans illos in semetipso.* (Col. c. 2, v. 15.) Quod et futurum præsenserat Balaamus, cum diceret (Num. c. 24, v. 17): *Et percussit duces Moab, vastabuntque omnes filios Seth;* item David (Psal. c. 17, v. 38 et

seq.): *Persequat inimicos meos, et comprehendam illos, et non convertat donec deficiant: confringam illos, nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos; et prævincissit me virtute ad bellum, et supplantasti insurgentes in me subtus me; et inimicos meos dedisti mihi dorsum, et odientes me disperdidisti; et alibi (Psal. 109, 1, 2): Dicit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.*

Pergit Jacobus (Gen. c. 47, v. 9): *Catulus leonis Juda; ad prædam, fili mi, ascendisti; requiescens acubui si leo et quasi leoneo; quis suscitabit eum?* Quæ de Christi Jesu potentia dixerat: *Manus tua in cervicibus inimicorum tuorum, leonis comparatione illustrat, quod inter quadrupedes nihil validius, quippè earum principis et rex habetur.* Hæc ergo similitudine significatur et Christi Jesu robur, et regium genus, que ipsi competere in Parallelismo à nobis demonstrabitur. Ascendit ad prædam, tum cum ex orci faucibus, demonumque tyrannide humanum genus eripuit. Deinde victorie hujus modum, rationemque adumbrat, cum ait: *Requiescens acubui si leo, que mortem Christi exprimit; dormitionis enim ac somni vocabulis mortem significare conseruerunt Scriptores sacri; et utramque notionem habet Hebraica dictio שׁוּב; et somnus Homero dicitur ἀσλῆπτος, βωδῆστος.* Predictâ Jesu morte consequens fuit ipsius reditum ad vitam prædicare; quod et fecit his verbis: *Quis suscitabit eum?* ac si dicat: *Non alius præter ipsum ac Patrem potest eum ad vitam revocare. Id sibi volebat Jesus, cum diceret (Joan. c. 2, v. 19): Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo illud.... Ille autem dicebat de templo corporis sui; id Paulus, cum Patris potentiam ac virtutem prædicaret hoc modo (Eph. c. 1, v. 20): Quam operatus est in Christo, suscitans illum à mortuis, et constituens ad dexteram suam in cælestibus.* Igitur Christum Jesum respiciebat Balaamus, cum de Israele, undè ortum erat habiturus, sic vaticinaretur (Num. c. 24, v. 5): *Acubans dormivit ut leo, et quasi leoneo quam suscitare nullus audebit.*

Sic deinde futurorum predictionem Jacobus prosecquitur: *Non auferetur sceptrum de Judâ, et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est; et ipse erit expectatio gentium.* Hæc jam satis excessimus. Addeimus id tamen, geminis istis vocibus, *sceptrum et dux*, regiam dignitatem, et jus conlandarum legum, esse expressa. Nam qui rex est leges condere potest et vivendi normam præscribere. Undè fit ut in Psalmo centesimo septimo, v. 9, Juda, ad quem pertinebat sceptrum, quippe à septuaginta Interpretibus vocatur *פּאַרזעלב*, in Vulgatâ rex, Hebraicè dicitur מלך. Apud Isaïam (c. 55, v. 22), Deus, qui Rex regum est, eodem affectum nomine, quod exponunt Septuaginta *ἄρχων*, Vulgatâ *Legifer*, cui adsonat et *Jonathan*. In non quisquis leges ferre potest, proinde et rex est. Jura Hebræis posuit Moses, Atheniensibus Solon, Lacedæmoniis Lycurgus, quorum tamen nullus verè rex fuit. Quamobrem Aben Ezra, et R. David Kimchi, et R. Selomoh, vocabulum istud in oraculo Jacobi reddunt, *Dominum et Principem*; R. Lipman in libro Nit-

zachon, מלך, *Dominatorum*; non verò dixerunt *Regem*. Ergo regis potestas major est, legumlatoris angustior. Priorem potestatem, juxta Prophetarum vaticinationes, verè obtinuisse Christum Jesum, et paulò superius ostendimus, et in Parallelismo etiam infra probabimus. Legum quoque ferendarum jus, etsi regni potestate continetur, seorsum tamen Christo tribuitur; uti, præter alia testimonia in Parallelismo quoque à nobis afferenda, vel nunc hoc Isaïa declarat: *Non erit tristis, neque turbulens, donec ponat in terrâ judicium; et legem ejus insule expectabant.* Ait deinde Jacobus: *Donec veniat qui mittendus est;* Hebraicè, *donec veniat מלך משיח*: quæ voce Messiam notari consentiunt Chaldæi Paraphraste, et Thalmudiste, alique magistri quos supra adduxi in testimonium. Existimârunt multi legisse Hieronymum, וְשֵׁלַח מִשִׁיחַ, *missi*: quæ lectio Judæis nonnullis, et Stencho postmodum, Huntleo ac Grotio placuit; Chaldæos quoque ipsam fuisse secutos, ad Judæos deinde adulterasse, censet Steuchus; Grotius verò approbare eam satagit, eôm ex aliis Scripturæ sacre locis, in quibus Messias à Patre missus esse dicitur, adhibitis ad id significandum verbis *ἀποστείλας et ἔπεμψε*, tum maxime ex nono capite Joannis, vers. 7, ubi agitur de notariis Siloæ, quod interpretatur *Missus*; que loca ad id Jacobi vaticinium spectare putat. Fuit in eadem opinione Eusebius, eamque libro septimo Demonstrationis prædixit, et Grotio id argumentum ex Siloæ petitione subministravit. His addi poterant testimonia quædam auctorum sacrorum, in quibus nomen *ἄγγελος, venturus, Messie* proprium videtur esse et characteristicum. Quale illud est discipulorum Joannis ad Christum (Matth. c. 11, v. 5): *Tu es qui venturus es, an altum expectamus?* et hoc Paull ad Hebræos (Hebr. c. 10, v. 37): *Adhuc enim modicum aliquantulum; qui venturus est veniet, et non tardabit;* quod ex secundo capite Habacuc, v. 5, de promptum est; et hoc Epistolæ ejusdem (Hebr. c. 10, v. 7) ex personâ Messia: *Tunc dixi: Ecce venio: quod è tricesimo nono Psalmo prodit. Quò refertur et hoc Samaritanæ ad Christum (Joan. c. 4, v. 26): Scio quia Messias venit (qui dicitur Christus; cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia; atque id etiam Aggæi (2, 8): Et veniet desideratus cunctis gentibus. Venturus autem et mittendus reciproca sunt. Verum tantis licet suffragiis, tantisque argumentis se teneat hæc opinio, ab eâ tamen me revocet unius Samaritanæ exemplaris auctoritas, ex cuius ductibus intelligitur, eam, que uno obtinet in Hebraico contextu, scripturam esse vetustissimam, nec ullius vitiositatis suspectam. Nec abhorret à vero legisse Hieronymum משיח, etiamsi vocis hujus originem repetiverit à מוּשַׁח; quidni enim crediderit מ in א, juxta eundem instrumenti litteram, mutari posse per variationem dactylorum, uti mutatur nonnunquam in מ? Nihilò magis septuaginta Sena interpretationi assentiri possum: *ἄος ἐκ τῆς τῆς ἀποσταλτικῆς αὐτοῦ, vel, ut alii legunt, ἡ ἀποσταλτικῆς, vel, juxta nonnullos, ἡ ἐπιπέλαστα.* His significatas putat Eusebius (Euseb. Dem. lib. 8) Dei promissiones, quibus futurum spopondit*